

**Jesu li pripadnice OS BiH u ravnopravnom položaju
sa svojim muškim kolegama?**

Sarajevo, august 2013.

Godine 2010. država Bosna i Hercegovina je preduzela konkretne korake ka promovisanju ravnopravnosti spolova u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti. Ovaj čin je obilježen usvajanjem Akcionog plana za implementaciju Rezolucije 1325 Vijeća sigurnosti UN-a o ženama, miru i sigurnosti. Namjera ovog dokumenta je bila da pored unapređenja položaja i broja žena u različitim granama vlasti, podstakne i institucionalno osnaživanje uloge i doprinosa žena u sferi odbrane, prevashodno kroz one poslove koji su se prije nekoliko godina striktno smatrali poslovima muškaraca. Do sada su sačinjena i prezentirana dva godišnja izvještaja o provedbi Akcionog plana za implementaciju UN Rezolucije 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH, prema kojima je vidljivo da postoji značajan pomak u integraciji žena na pozicijama odlučivanja u različitim granama vlasti¹.

Ipak, taj procenat još uvijek nije dovoljan u odnosu na predviđeni standard o postizanju 40% učešća žena u procesima donošenja odluka, izuzev primjera, gdje je recimo u sudskoj vlasti procenat zastupljenosti žena iznad 50%, dok je u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti ovaj procenat znatno manji i ispod je predviđene granice. Nije zanemarljiv ni podatak da su u prošloj godini, žene u oružanim snagama bile procentualno zastupljene sa 5,4%, uzimajući u obzir da „do 1992. godine bosanskohercegovačka žena nije bila angažovana u profesionalnim vojnim formacijama“². To znači da u posljednje dvije decenije imamo primjere gdje žene aktivno sudjeluju u OSBiH u svim kategorijama profesionalnih vojnih lica, od čina vojnika do čina brigadira, što je samo jedan od pokazatelja da ni biološke razlike nisu prepreka ženama da značajno pariraju svojim muškim kolegama. Žene pripadnice u OS BiH odazivaju se i vrlo složenim zadacima, one ravnopravno sudjeluju u misijama podrške miru u inostranstvu, odlaze na zahtjevne obuke i trude se na što bolji način i u što boljem smjeru izgraditi svoju profesionalnu vojničku karijeru. U posljednjih nekoliko godina znatno je pojačan i interes mlade generacije djevojaka za vojnim pozivom i željom da prosperiraju upravo u ovoj oblasti. Podaci dobiveni iz analize podataka Ministarstva odbrane BiH pokazuju da je samo u 2011. godini 122 pripadnice služilo u pozivu vojnika, u činu vodnika do zastavnika I klase bilo ih je oko 125, dok ih je na vrlo odgovornim pozicijama od čina potporučnika do brigadira bilo 55. U prilogu ispod nalazi se pregled zastupljenosti žena po činovima u Oružanim snagama BiH u 2011. godini.

---

¹ Najveći procenat zastupljenosti žena je u sudskoj vlasti, preko 50%, dok je u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti ovaj procenat ispod 40%. Vidjeti: Izvještaj o provedbi Akcionog plana za implementaciju UN Rezolucije 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u Bosni i Hercegovini za 2011. i 2012. godinu.

² Šaranović, J (2011): Žene u sektoru bezbednosti: Regionalna perspektiva. Institut za strategijska istraživanja, Beograd.

Činovi		Ukupno
Struktura ličnih činova žena pripadnica oružanih snaga BiH	Brigadir	1
	Pukovnik	4
	Major	9
	Kapetan	20
	Poručnik	7
	Potporučnik	17
	Ukupno	55
	Zastavnik I klase	4
	Zastavnik	7
	St. vodnik I klase	23
	St. vodnik	35
	Vodnik	56
	Ukupno	125
	Kaplar	18
	Vojnik I klase	28
	Vojnik	122
	Ukupno	168

Tabela br. 1: Pregled zastupljenosti žena u činovima Oružanih snaga u BiH u 2011. godini, izvor: http://www.mod.gov.ba/files/file/maj_2011/brosura_hr-1.pdf

Kao što se može vidjeti iz tabele, žene u OS BiH sudjeluju u skoro svim kategorijama profesionalnih vojnih lica. Najveći broj žena nalazi se u kategoriji vojnika kao najnižeg čina u OSBiH, odakle i započinju svoju vojničku karijeru. Podatak koji se najviše primjećuje jeste razlika između pojedinih činova, posebno čina vojnika i čina vojnika I klase, gdje se stiče dojam da je jako mali broj žena uznapredovao iz čina vojnika. Jednako tako, u tabeli je prikazan i vrlo mali broj žena na visoko pozicioniranim mjestima u OSBiH, što je i razumljivo s obzirom da je za ove pozicije presudno dugogodišnje iskustvo, stručnost i upornost samih pripadnica OS. Čin koji još uvijek ne pronalazi svoje mjesto na tabeli je čin generala, iako bi prema određenim saznanjima uslove za ovu poziciju u skorije vrijeme mogla ispuniti jedna od visoko rangiranih pripadnica u OSBiH. No, očito da i ovo pitanje odražava stvar političke volje, koje bi, poznavajući društveno političke prilike u BiH ali i sami odnos

političkih struktura spram sličnih pitanja od interesa za ovu zemlju, moglo završiti na čekanju među hrpom nedovršenih zadataka.

Kako je nedavno u medijima objavljena vijest da bi, već sljedeće godine, Srbija mogla da dobije prvu ženu generala, kao prva zemlja u regionu, zaintrigiralo nas je i stanje u OS BiH. Sa nekoliko koncipiranih pitanja pokušali smo provjeriti da li ima potencijala da se slično unapređenje pripadnica u generalski čin dogodi u OS BiH ili će to po uzoru na sve što se dešavalo u ovoj zemlji ostati tek jedno od mnogih nedovršenih pitanja. U potrazi za odgovorima, u susret nam je izašla žena sa uspješnom vojničkom karijerom, sadašnja pripadnica OS BiH. Na pitanje kako bi generalno ocijenila skorije imenovanje prve žene generala u Vojsci Srbije, naša sagovornica je vrlo koncizno konstatovala da bi jedan sličan primjer mogao predstavljati značajan podstrek za napredovanje trenutnim i budućim generacijama žena u vojsci. Ipak, u svojoj konstataciji ona se osvrnula i na negativne aspekte o tome kako pojedini stereotipi „o vojnoj profesiji koja se još uvijek smatra privilegijom muškarca“ mogu predstavljati izrazitu barijeru mnogim pripadnicama u OS u zemlji i u regionu da dobiju čin koji zaslužuju i time ne budu unaprijeđene u zaslužene pozicije u vojnoj hijerarhiji. O tome navodi primjer Hrvatske koja je još 2009. godine objavila vijest da je prva žena brigadir u OS Republike Hrvatske stekla uslove za imenovanje u čin generala, no ispostavilo se da ni nakon 4 godine ista nije unaprijeđena na zasluženi položaj. Stoga bi ovakav iskorak Srbije, prema riječima naše sagovornice predstavljao pozitivan primjer i za ostale zemlje u regionu da konačno ženama koje to zaslužuju odaju priznanje za njihov rad i daju mogućnost da se dokažu i u obavljanju najviših dužnosti za koje je predviđen generalski čin. Kada su u pitanju OS BiH, zaključuje da se ovako nešto ne može dogoditi u skorijem periodu, što je i razumljivo s obzirom da trenutna klima koja vlada unutar OS i Ministarstva odbrane BiH nije dovoljno pozitivna za žene u smislu njihovog dovođenja na pozicije odlučivanja i visoke vojne pozicije. Naša sagovornica nije štedila svoje dragocjeno vrijeme pa je odlučila s nama podijeliti svoje mišljenje o još nekoliko interesantnih pitanja. Na upit da li se položaj žena u OS BiH popravio u odnosu na period prije reforme sigurnosnog sektora, odgovorila nam je da ista ta reforma nije donijela boljitak ženama u OS BiH. Šta više, dodala je da su žene pripadnice OS BiH imale više uvažavanja i poštovanja tokom ratnog sukoba 1992. – 1995. kada svi ovi zakoni i rezolucije nisu bili ni na vidiku. Pomak u rodnoj ravnopravnosti žena i muškaraca u OS BiH u smislu omogućavanja školovanja, obuke žena, donošenja sistema za vođenje i napredovanje karijere žena, ocjenjuje nezadovoljavajućim u praksi. Zakonom o službi u OS BiH kojim se daje ista mogućnost svim pripadnicima OS u

smislu svojih prava i obaveza i garantuje da neće biti diskriminacije ni po kojem osnovu, vrlo jasno su definisani kriteriji za unapređenje u viši čin. To podrazumijeva, ističe naša sagovornica da žena pripadnik OS BiH ukoliko želi izgraditi svoju vojničku karijeru, mora proći kroz određeni ciklus školovanja, pohađanje brojnih kurseva i obuka. Ukoliko sve ovo izostane, normalno je za očekivati, konstatuje ona, da će se ovakvi propusti neminovno odraziti i na izgradnju profesionalne karijere pripadnica u OS BiH a samim tim i na njihovo napredovanje. Nadovezujući se na uvod u prethodno pitanje, naša sagovornica je na konstataciju da su u OS BiH, formalno, sva mjesta dostupna ženama, ali da neformalno postoji gornja granica napredovanja koje žene mogu dostići, vrlo otvoreno navela i primjer koji nije nešto čime se OS BiH mogu pohvaliti kada je riječ o pozicijama na kojima se nalaze žene. Razlog je, kako kaže stakleni plafon koji i pored ispunjavanja svih potrebnih uslova onemogućava pripadnicama u OS da dobiju određenu poziciju za koju su se kandidovale. Još jednu realnost koju nam je ovom prilikom potvrdila je da se žene u vojsci u određenom obimu suočavaju i sa rodno zasnovanim stereotipima, da su osjećajnije, fizički slabije i da se teže uklapaju. Ipak, ona ohrabruje svoje buduće kolegice da su to samo biološke karakteristike žena koje se ne bi trebale koristiti kao nepremostive i eliminirajuće za vojnički poziv. Kadkad njihov doprinos može biti veći i od očekivanog, posebno uzimajući u obzir da su se svojim pristupom drugima i drugačijima i osjećajnošću izborile za pozicije u operacijama podrške miru širom svijeta, bez kojih, potvrđuje naša sagovornica, ove operacije ne bi bile zamislive. Znači, evidentno je da ne stoji navod da se žene teže uklapaju. Šta više, žene u vojsci će, ukoliko im se obezbijedi minimalna mogućnost, veoma brzo doprinijeti stvaranju zdravog vojničkog kolektiva i profesionalnog odnosa prema izvršenju postavljenih zadataka kao i zdravom odnosu među polovima. Naposljetku ovog upitnika, konstatovali smo da u OS BiH nisu izuzeti ni slučajevi uznemiravanja pripadnica ženskog spola od strane njihovih muških kolega. Sagovornica je lično naglasila da su u svim pojedinačnim slučajevima, žene pripadnice u OS BiH brzo reagovala na nedolično ponašanje muških kolega koji su odmah bili proslijeđeni Generalnom inspektoratu MO, a zatim se inspektorat MO o svakom pojedinačnom slučaju pobrinuo da u skladu sa Zakonom o odbrani BiH osigura da se pripadnici OS BiH ponašaju profesionalno i u skladu sa kodeksom ponašanja i propisima koji se odnose na etičko ponašanje i profesionalizam. Pritom, naglašava ona, uredno se evidentira i statistika o svakoj pristigloj pritužbi pripadnica u OS BiH na neprofesionalno ponašanje pojedinih muških kolega.